

Fordítási útmutató

Szabad szoftverek magyarításához

Koblínger Egmont <egmont@uhulinux.hu>

Tímár András <timar@fsf.hu>

Verzió: 0.1.2

2004. január 20.

<http://forditas.fsf.hu/>

Copyright © 2003

A dokumentum a Free Software Foundation által kiadott GNU Free Documentation License 1.2-es vagy újabb verziójában foglalt feltételek keretein belül másolható, terjeszthető és/vagy módosítható; invariáns fejezet, első borítólapszöveg és hátsó borítólapszöveg nincsen.

Permission is granted to copy, distribute and/or modify this document under the terms of the GNU Free Documentation License, Version 1.2 or any later version published by the Free Software Foundation; with no Invariant Sections, no Front-Cover Texts, and no Back-Cover Texts.

<http://www.gnu.org/licenses/fdl.html>

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	5
1.1. Jelölések ebben a dokumentumban	5
2. Ha valaki nem tud valamit...	6
3. Helyesírás	7
3.1. -val, -vel	7
3.2. Egybeírás, különírás	8
3.3. Írásjelek	10
3.3.1. A vessző	10
3.3.2. Írásjel felszólító mondat végén	11
3.3.3. Írásjel összetett mondat végén	11
3.3.4. Felsorolások helyesírása	11
3.3.5. Pont a szám után	12
3.4. Idegen szavak helyesírása	12
3.5. A cím	13
3.6. Számjegyek tagolása, mértékegységek	13
3.7. Tulajdonnévből képzett melléknév	13
3.8. Hangzóhosszabbodás	14
3.9. Balról jobbra	14
3.10. Anélkül, a nélkül	14
3.11. A leggyakrabban rosszul írt szavak szótára	14

4. Tipográfia	17
4.1. Szóközök	17
4.2. Idézőjel és aposztróf	17
4.3. Kötőjelek, gondolatjel	18
4.4. Számok	18
4.5. Egyebek	19
5. Nyelvhelyesség	20
5.1. Ami, amely	20
5.2. Főnévi igenevek	20
5.3. Mondatkezdés	21
5.4. Rövidítések	21
5.5. Akar	21
5.6. Igekötők	21
5.7. Elvész	22
5.8. Műveltetés	22
5.9. Optimális	22
5.10. Magyar nyelven	22
5.11. Idegen szavak átírása	22
5.12. Az /etc és társai	23
5.13. Ragozott fájlnemek	23
5.14. További gyakori hibák	23
6. Stílus	27
6.1. Idegen vagy idegen eredetű szavak	27
6.2. Az olvasó megszólítása	28
6.3. -ás, -és	28
6.4. Pongyola stílus	29
7. Szavak és kifejezések	30
7.1. Progamelemek	30
7.1.1. Menük	30
7.1.2. Párbeszédpanelek (vagy párbeszédablakok)	30
7.2. Fontosabb szakkifejezések	31
7.3. Szószedetek, szótárak	32

8. Karakterkészletek	33
8.1. Latin-2, UTF-8	33
8.2. Ékezetek nélkül?	34
A. Karakterkódok	35

1. fejezet

Bevezető

Sok önkéntes vett és vesz részt a szabad szoftverek és dokumentációk magyarra fordításában. Reméljük, hogy a továbbiakban még több ilyen munka folyik majd.

A minőség javítását és az egységesítést szem előtt tartva készítettük ezt az útmutatót, amely egyrészt – leszűrve az elmúlt évek gyakori hibáinak tanulságait – összegyűjti az alapvető fordítói ismereteket, másrészt igyekszik írásba foglalni azokat a mindeddig íratlan szabályokat, melyek bár korántsem érvényesek minden fordítási munkára, az egységesség iránti igény miatt itt mégsem nélkülözhetők.

1.1. Jelölések ebben a dokumentumban

A helyes szavakat, mondatokat **félkövér sans serif betűtípussal** szedjük ebben a dokumentumban.

Hullámos aláhúzást kapnak azok az alakok, melyek nem hibásak ugyan, de használatukat nem javasoljuk.

Sajnos elkerülhetetlen, hogy hibás alakokat is közöljünk helyenként. ~~Ezeket áthúzva írjuk, szintén sans serif betűkkel.~~

2. fejezet

Ha valaki nem tud valamit...

Senki sem tudhat mindent. Nem csak azért, mert az emberi memória véges; azért sem, mert fordításainknál mind a terminológia, mind az alapelvek időről időre változnak. Minden fordítót arra szeretnénk kérni, hogy – legalábbis a fordítás idejére – találja meg magában a kételkedés csíráját, és *néha bizonytalanodjon el* akár a helyesírást, akár a kifejezéseket, akár az íratlan szabályokat illetően.

Mi a teendő, ha ez sikerült? A helyesírási kételyeket eloszlatja a tanácsadó szótár, a terminológiai gondokat többnyire megoldja a szószedet, a szabályok jórészt megtalálhatók ebben az útmutatóban. A többi fordító is készséggel segít, a levelezőlistákon bármikor segítséget lehet kérni.

Ha valami végképp nem oldódik meg, a kétes részek jelölése legyen egységes: *három nagybetűs „X” a szó (kifejezés, mondat) előtt, szóköz nélkül*. Példa: „A program leghasznosabb szolgáltatása az Eszközök menü XXXIce Cream parancsára kattintva indítható el.”

3. fejezet

Helyesírás

A magyar helyesírás ismerete, fordítókról lévén szó, egyike a legalapvetőbb követelményeknek. A mindenre kiterjedő útmutatás nem is lehet ennek a rövid ismertetőnek a feladata, a legtöbb gondot okozó témakörökre mégis fel szeretnénk hívni a figyelmet, megemlítve a legfontosabb szabályokat. Bárminemű kétely esetén – és egyébként is – tudjuk ajánlani „A magyar helyesírás szabályai” című könyvet. A jelenleg érvényben lévő szabályzat 1984-ben készült, körülbelül évente jelenik meg új lenyomat belőle, amelyek időnként példaanyagukban frissülnek.

3.1. -val, -vel

Népbetegség a *-val*, *-vel* rag és a teljes hasonulás hibás használata. Pedig nincsen szó másról, mint arról, hogy egy meg egy az kettő, illetve kettőből egy az egy. Ha egyszer azt mondjuk, hogy *egy* és hogy *eggyel*, akkor a kettő különbsége az, hogy *gyel*, tehát a leírt alak **1-gyel**. Ha azt mondjuk, hogy *necckép* és *neccképpel*, akkor a kettő különbsége *pel*, tehát a helyes leírt alak **Netscape-pel** lesz. Ha azt mondjuk, hogy *százalék* és *százalékkal* (és egyszer sem mondjuk sem azt, hogy *százalékk*, sem azt, hogy *százalékal*), akkor a kettő különbsége *kal*, vagyis a leírt alak **%-kal** lesz. A lényeg az, hogy a ragot mindig a szó kiejtett alakjához, és nem a leírthoz kell igazítani, figyelve a szimpla és dupla mássalhangzók kiejtésében is érezhető különbségre.

A *-val*, *-vel*, valamint a *-vá*, *-vé* rag *v* betűje, amennyiben a szótó kiejtése mássalhangzóra végződik, a kiejtett (és nem a leírt) záró mássalhangzóhoz hasonul. Lássunk példákat a helyes használatra:

- **1-gyel, 2-vel, 3-mal, 4-gyel, 5-tel, 10-zel, 20-szal, 30-cal, 100-zal, 1000-rel, ...**
- **Linuxszal, Windowszal, YaST-tal, Netscape-pel, Internet Explorerrel, Oracle-lel, Macintoshsal, X-szel, GNOME-mal, StarOffice-szal, ...**
- **%-kal** (százalékkal), **@-cal** (kukaccal), ...

- **n -nel**, **2^n -nel** (kettő az n -edikennel), **n^3 -nal** (n a harmadikkal) vagy **n^3 -nel** (n a köbönnel) vagy **n^3 -bel** (n köbvel), esetleg **n^3 -mal** (n ad hárommal), de mindenképpen az egyik lehetséges kiejtéshez kell a ragot igazítanunk, ...

Sok esetben nem egyértelmű, hogy milyen hangzóra is végződik az angol szó kiejtése. Az írásban *s*-re végződő angol szavak kiejtése általában *z* hanggal végződik (pl. *windows*), de vannak szavak, melyek kiejtése *sz*-szel zárul (pl. *case*). Nem egyértelmű az sem, hogy például az *Apple* kiejtése *l* vagy *ö* hangra, a *delay* kiejtése *é* vagy *j* hangra végződik stb. Ilyenkor törekedjünk a kerülő megfogalmazásra, hogy a kérdéses szó ne kapjon ragot (például delay-jel helyett **delay kapcsolóval**, Apple-lal helyett **Apple számítógéppel**, use case-szel helyett **use case diagrammal**).

Nem minden rag *-val*, *-vel* rag attól, hogy *al* vagy *el* a szó vége.

sível = síléccel, síbottal (*valamivel*); **síel** = sízik (*valamit csinál*).

internettel = [ismerkedik a] világhálóval (*valamivel*); **internetel** = internetezik, szörfözik, szörföl (*valamit csinál*).

Quake-kel = Quake játékkal [játsszik] (*valamivel*); **Quake-el** = Quake-ezik (*valamit csinál*).

selecttel = select() rendszerhívással; **selectel** = select() rendszerhívást hajt végre.

greppel = a grep program használatával; **grepe**l = fájlban keres

licenccel = feltétellel, szerződéssel; **licencel** = használatot bizonyos feltételek/szerződés szerint engedélyez

4-gyel = megszorozom négygel; **4-el** = felnégyelni!

X-szel = X betűvel, X Window-val; **X-el** = kitölti a szelvényt.

„**X-eljük** (ikszeljük) be a helyes választ egy megfelelő helyre tett **X-szel** (iksszel).” Remélhetőleg mindenki érzi, hogy ebben a mondatban a két helyen különböző hosszúságú *sz* hangot ejtünk. Ha ezt érzed, akkor innen kezdve a *-val*, *-vel* rag problémája nem más, mint hogy írd le azt, amit kiejtesz, és hogy kettőből egy az nem 0, hanem 1.

Attól, hogy a *-val*, *-vel*, *-vá*, *-vé* rag megduplázza a szó végi mássalhangzót, még nem fog a többi rag is így viselkedni. Szokásunkkal ellentétben most kénytelenek leszünk leírni a förtelmesen undorító, hibás ~~alakot~~ (elnézést a dupla *k*-ért, direkt volt, a hibát hangsúlyozandó), mert másként nem tudunk rávilágítani a hibára: ~~Linuxszot~~ vagy ~~Linux-szot~~, valamint ~~image-dzset~~. Ugye hogy szörnyű? Maradjunk inkább annál, hogy **Linuxot**, **image-et**.

3.2. Egybeírás, különírás

Az alanyos, minőségjelzős és mennyiségjelzős viszonyban lévő szókapcsolatokat (tehát azokat, amelyekben az összetétel tagjai között alanyi, illetve mennyiség- vagy minőségjelzői kapcsolat van) általában külön írjuk: **gondatlanság okozta kár** (alanyos), **jobb oldal** (minőségjelzős), **száz forint** (mennyiségjelzős).

- Mindhárom típusú szerkezetet egybeírjuk azonban, ha az összetétel jelentése eltér a tagok jelentésének összegétől: **nyakatekert** <> **kitekert nyakú** (alanyos), **gyorsvonat** <> **gyors vonat** (minőségjelzős), **háromszög** <> **három szög** (mennyiségjelzős).
- A hagyomány szerint számos ilyen szerkezetet egybe írunk jelentésváltozás nélkül is: **napsütötte** (táj), **szüette** (bútor) (alanyos), **nagyfokú** (udvariatlan-ság), **útitárs** (minőségjelzős).
- A jelzőként szolgáló mennyiségjelzős kapcsolatokat abban az esetben írjuk egybe, ha az összetétel mindkét tagja egyszerű (azaz nem összetett) szó: **százéves ember**, **nyolcbites egység**, **ötnapos csecsemő**.
- Ha azonban akár az egyik, akár a másik tag összetett szó, a szerkezet külön írandó: **százöt éves ember**, **nyolc megabites egység**, **öt hónapos gyermek**.
- Nagyjából ugyanez a szabály alkalmazható az anyagnévi jelzős kapcsolatoknál is: **bőrtárca**, **betongerenda**, de: **bőr pénztárca**, **vasbeton gerenda**.

A tárgyas, határozós és birtokos jelzős szókapcsolatokat, amennyiben ezt a kapcsolatot külön rag nem jelzi, általában egybeírjuk: **munkavállaló** (tárgyas, ti. munkát vállaló), **munkatárs** (határozós, ti. társ a munkában), **disznóhús** (birtokos, ti. a disznó húsa). Bizonyos esetekben nem is egyértelmű a szókapcsolat típusa, pl. **mindentudó**, **titokőr** (lehet tárgyas, ti. mindent tudó, titkot őrző, vagy birtokos, ti. mindennek a tudója, a titoknak az őrzője).

- Ha ugyanezt a fogalmat jelölt kapcsolat fejezi ki, akkor ez külön írandó: **munkát vállaló**, **munkába lép**, **a disznó húsa**.
- A raggal jelölt szerkezeteket is egybeírjuk azonban, ha az összetétel révén a szerkezet jelentése megváltozik: **jótáll**, **ágrólszakadt**, **barátfüle**.

Szóösszetétel révén gyakran keletkeznek igen hosszú szerkezetek. Ezek írásmódjára a következő szabály vonatkozik:

- A két egyszerű szóból keletkezett összetételeket egybeírjuk: **paradicsomsaláta**, **teljesítménynövekedés**.
- A többszörösen összetett, vagyis kettőnél több szóból létrejött szavakat is általában egybeírjuk: **cseppkőbarlang**, **úttörővasút**.
- A hat szótagnál hosszabb többszörös összetételeket azonban kötőjellel tagoljuk a fő összetétel határán: **munkaerő-nyilvántartás**, **csapatzászló-avatás**.
- Ez utóbbi esetben az ígekötő csak akkor számít külön összetételi tagnak, ha két vagy több szótagból áll: **befogadóképesség**, **előadó-művészet**.

Az egybeírás–különírás témakörében még egy szabályt, az egyik úgynevezett mozgószabályt érdemes megemlíteni. E szerint ha egy külön vagy kötőjellel írt szókapcsolathoz olyan utótag járul, amely az egészhez tartozik hozzá, akkor az új szerkezetben ezt

az előbbi szókapcsolatot egybeírjuk, és ehhez kötőjellel kapcsoljuk az utótagot. Például: **hideg víz**, de: **hidegvíz-csap**; **hálózati kábel**, de: **hálózatikábel-csere**.

Itt szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy az angol (és sok más) nyelv szerkezetéből és szóalkotási módszereiből következően az eredeti szöveg tükörfordítása esetén igen könnyen keletkeznek sokszorosan összetett és rendkívül hosszú szörnyetgek. A *fényképezőgépalványoktartóanyacsavarfejalátétgumilapocska-készlet* típusú szavak helyesírási szempontból nem számítanak hibásnak, de ha egy mód van rá, tanácsoljuk és kérjük az összes bonyolult, kicsit is döcögő szerkezetet átfogalmazni.

A betűszókhöz és a tulajdonnévi szóösszevonásokhoz kötőjellel fűzzük az utótagokat: **IP-cím**, **DHCP-kiszolgáló**, **X-szerver**, **Mozilla-ablak** stb.

Nem kötőjelesek a következők: **XFree86 kiszolgáló**, **TCP/IP protokoll** stb., hiszen itt bizonyos dolgok (kiszolgáló, protokoll) egy adott névvel ellátott típusáról van szó.

3.3. Írásjelek

Az írásjelekkel kapcsolatos szabályok közül is csupán azokat említjük meg, amelyek az eddigiekben viszonylag gyakran okoztak gondot.

3.3.1. A vessző

Az egyik leggyakoribb hibaforrás az *és*, *vagy*, *s* és *meg* kötőszó előtti vessző. A helyesírási szabályzat szerint ha egy ilyen kötőszó két azonos szerepű mondatrész között áll, akkor előtte nem található vessző. Például: **A vacsorán levest, húst és desszertet szolgáltak fel.** (Ugyanezen ok miatt a felsorolásban lévő *stb.* elé sem teszünk vesszőt, hiszen ez a *s a többi* kifejezés rövidítése.)

Kötelező azonban a vessző kitétele, ha a kötőszó két tagmondat határán található. Például: **A pincér az asztalra helyezte a tálat, és szó nélkül eltűnt.**

Bizonyos esetekben nehézséget okozhat annak eldöntése, hogy a kötőszó azonos mondatrészeket vagy külön tagmondatokat határol. A tapasztalat szerint azonban a legtöbb ilyen problémát a mondat pontatlan szerkesztése okozza, és egy másik kötőszó gyakran megoldja a gondot.

Például:

A cím kerül a számlálóba és az ehhez tartozó utasítás a regiszterbe.

Ehelyett sokkal tisztább és gördülékenyebb megoldás a következő:

A cím kerül a számlálóba, az ehhez tartozó utasítás pedig [meg] a regiszterbe.

Az *illetve* szó előtt mindig van vessző.

3.3.2. Írásjel felszólító mondat végén

Az általános iskolában megtanították, hogy felszólító mondat végére felkiáltójelet teszünk. Ez nem mindig van így. Felkiáltó és óhajtó mondat végén valóban általában felkiáltójel található. Felszólító mondat végére is felkiáltójelet teszünk, ha például párbeszédben hangzik el a felszólítás. Dokumentáció jellegű könyvben azonban sohasem. Ahelyett, hogy „Nyissuk meg a fájlt!”, azt kell írni, hogy „**Nyissuk meg a fájlt.**”. Szakácskönyvben sem írják azt, hogy „Végy két tojást!”, csak azt, hogy „**Végy két tojást.**”. Természetesen felkiáltó mondat végén a könyvekben is a felkiáltójelet használunk. „**Figyelem! Ezzel tönkretelheti monitorát!**”

3.3.3. Írásjel összetett mondat végén

Összetett mondat végén mindig a főmondathoz igazítjuk az írásjelet.

Nézzük meg, hogy az xblast csomag telepítve van-e.

Ez nem kérdő mondat. Nem kérdezzük meg a felhasználót, hogy telepítve van-e az xblast. Megkérjük őt, hogy ezt derítse ki. Ez tehát egy felszólító mondat, és ennek megfelelően pontot vagy felkiáltójelet teszünk a végére.

A fenti mondat kérdőjellel is értelmes lehet, de nem könyvben vagy program fordításában. Ha ketten arról tanakodnak, hogy vajon egyáltalán megnézzék-e, hogy telepítve van-e a csomag, akkor hangozhat el egyikőjük szájából ez a mondat kérdő hangsúllyal (értsd: a „nézzük meg” tagmondat is kérdő hangsúlyú). Ilyenkor nem megkéri a másikat, hogy adják ki az „rpm -q xblast” vagy „dpkg -s xblast” parancsot, hanem megkérdezi tőle, hogy szerinte egyáltalán van-e értelme bepötyögni ezt a parancsot. (És igen, az előző mondat is egy kijelentő mondat volt.)

3.3.4. Felsorolások helyesírása

Ha a felsorolás egyes elemei önálló mondatot alkotnak, minden tagot nagybetűvel kezdünk, és minden tag végére pont kerül.

Ha be szeretnénk zárni az ablakot, hajtsuk végre a következő műveleteket:

- **Fogjuk meg az egeret.**
- **Vigyük a mutatót az OK gomb fölé.**
- **Nyomjuk le az egér bal oldali gombját.**

Ha a felsorolást bevezető mondat és a felsorolás elemei együtt alkotnak egy mondatot, akkor a felsorolás elemeit kisbetűvel kezdjük, a tagok végére pontosvessző kerül, a felsorolás utolsó tagját pedig pont zárja.

Az ablak bezárásához:

- fogjuk meg az egeret;
- vigyünk a mutatót az OK gomb fölé;
- nyomjuk le az egér bal oldali gombját.

Ha az elemek egyáltalán nem alkotnak mondatot, akkor a felsorolás tagjai nagybetűvel kezdődnek, de a végükre nem kerül írásjel.

Az ablak bezárásának kellékei:

- Egér
- Mutató
- Bal oldali gomb

3.3.5. Pont a szám után

A számmal írt sorszámnevek után minden esetben pont áll: **3. osztály, XI. kerület**. Különösen ügyelni kell erre a szabályra a lépéssorozatok számozásánál, itt ugyanis az angol általában nem teszi ki a pontot.

Ugyanez érvényes a számmal írt dátum minden elemére is: **1997. XI. 12.** A szabály alól az egyetlen kivétel, ha az évszám egy birtokos szerkezet egyik eleme, ilyenkor ugyanis nincs utána pont: **1969 nyara**.

3.4. Idegen szavak helyesírása

A programokban előforduló idegen szavak leírásával kapcsolatban, lévén vagy lefordítjuk, vagy eredeti alakjukban vesszük át őket, általában csak a toldalékolás jelent gondot. Erre nézve egy szabályt és egy ajánlást említenénk meg:

Ha az idegen írásmód szerint írt szó végén néma betű áll, illetve az utolsó kiejtett hangot a magyarban szokatlan betűcsoport jelöli, akkor a toldalékot kötőjellel kapcsoljuk a szóhoz:

Netscape-et, Netscape-pel, Office-t, joe-ban stb.

Egyéb esetekben a toldalék általában közvetlenül kötődik a szóhoz:

Linuxot, Linuxszal, Windowst, Windowszal, Windowsban, Macintoshsal, promptot, prompttal, Explorert, Midnight Commanderben, Emacsben, Emacsszal, floppyt stb.

Az idegen szavak ragozása időnként kényelmetlen, például mert nem ismert, illetve nem egyértelmű a kiejtésük. Nyugodtan használhatjuk a következő szerkezeteket: **Emacs szövegszerkesztőben, Windows operációs rendszerben** stb.

A számítástechnikai szövegekben igen sok angol betűszó (pl. TCP/IP) szerepel, és a tapasztalat szerint ezek ragozása sem mindig mentes a kétségektől. Két általános tanács adható:

- Lehetőleg próbáljuk elkerülni a betűszavak ragozását – ez a mondat megfelelő szerkesztésével sokszor megoldható.
- Ha mégis elkerülhetetlen ragozni, lehetőleg a szó magyar kiejtési szabálya szerinti toldalékot válasszuk: **WAN-nal**, nem pedig WAN-nel. Ettől csak akkor térjünk el, ha az illető szó angol hangalakja már teljesen meggyökeresedett – legalább a szaknyelvben: **DOS-szal** (nem DOS-sal).

3.5. A cím

A címekkel kapcsolatban is megemlítenénk két alapszabályt:

- Legyen szó akár egy teljes mondat értékével bíró címről, végére semmi esetre sem kerül pont. Ha a cím esetleg több mondatos, akkor az utolsót megelőző mondatokat ponttal zárjuk.
- Az angoltól eltérően a magyar címekben csak az első szó kezdődik nagybetűvel, a többi, ha nincs rá különleges ok, marad kisbetűs.

3.6. Számjegyek tagolása, mértékegységek

A programok dokumentációjában helyenként nagyon sok szám van, és sajnos sokan még csak nem is gondolnak arra, hogy ezek helyesírása is eltérhet az angol normáktól. Két lényeges különbség van:

A négyjegyű számokat (az angollal ellentétben) nem kell megtörni:

9,600b/s (angol) – **9600 b/s** (magyar)

Az öt és annál többjegyű számokat nem vesszővel, hanem szóközzel (mégpedig – ahol van rá lehetőség – kötött szóközzel []) kell tagolni:

14,000b/s (angol) – **14 000 b/s** (magyar)

A mértékegységek legalább ilyen gyakoriak. Az angollal szembeni legfontosabb különbség, hogy a szám és a mértékegységet jelölő rövidítés közé szóközt kell tenni: **100 Mb/s** (nem 100Mb/s).

3.7. Tulajdonnévből képzett melléknév

A mellékneveket kisbetűvel írjuk, ily módon az egyszavas tulajdonnévből származó mellékneveket is: **linuxos**, **windowsos**, ...

Ha a tulajdonnév két vagy több szóból áll, akkor viszont minden szavát nagybetűvel írjuk, és kötőjelet teszünk a képző elé: **UHU Linux-os**, **Windows NT-s**, ...

Az imént látott kötőjel csak képzőkre vonatkozik (melyek a szófajt melléknévre változtatják), egyszerű ragokra nem. Tehát **UHU Linuxot**, **UHU Linux-os**.

3.8. Hangzóhosszabbodás

Ha rövid magánhangzóra végződik a szó, és rag illesztésekor ez a hangzó hosszúvá válik vagy ékezetet kap, akkor ezt írásban is tükrözni kell. **Goethével, Coca-Colát, Oslóban, ...**

Ez nem vonatkozik a csupa nagybetűvel írt betűszókra. **BME-n, ELTE-n, MTA-val, ...**

3.9. Balról jobbra

Balról jobbra. Hétfőtől péntekig. Egytől egyig. Makótól Jeruzsálemig. Lépésről lépésre. Időről időre. Várva várt. Szebbnél szebb. Szemtől szembe. Fej fej mellett. ...

Nincsen kötőjel! Semmi nem indokolná, hogy legyen.

3.10. Anélkül, a nélkül

Különírjuk, ha az *a* vagy *e* egy (alanyra mutató) mutatószó, például:

Elvesztette a füzetét, ezért a nélkül ment el az iskolába.

A nélkül a füzet nélkül. ...

E helyett a darab helyett egy másikat játszanak.

Egybeírjuk, ha határozószó, vagyis ha az *a* vagy *e* nem értelmezhető mutatószóként, legfeljebb a másik tagmondat teljes egészére (azaz állítmányára) mutató mutatószóként (de ez már nyakatekert értelmezés). Ilyenkor *hogy* szokta követni a szót.

Hazament anélkül, hogy elkészönt volna.

Már megint játszol, ehelyett igazán csinálhatnál valami értelmesebbet.

3.11. A leggyakrabban rosszul írt szavak szótára

0-s, 2.4.0-s kernel, 4.2.0-s X-kiszolgáló, 1.0-s UHU Linux Nincsen benne *á* betű.

0-t, 1-et, 2-t ...

8 bites, 16 bites Külön írandó.

addig Rövid *i*.

amíg Hosszú *í*.

apoztróf Hosszú *ó*.

attribútum Hosszú *ú*.

audio- Rövid *o*. Lásd video. Például: **audio-CD**.

bal oldal, bal oldali, bal oldalon két szó. (A politikai értelemben vett *baloldal* van egybe írva.) De:

baloldalt „Bal oldalon” értelemben egy szó.

bocsát Nincsen benne *j* betű.

címke Hosszú *í*.

egyelőre nincs benne *n* betű, a szónak semmi köze az *egyenlő* szóhoz. (Ha a tortát szeletelem, akkor azt tíz részre osztom, méghozzá tíz *egyenlőre*. De én biztos vagyok benne, hogy te nem ezt a szót akarod használni.)

elől Valami nem hátul van, hanem elől. Kezdjük **előlről**. Elöl ül a masiniszta. . . De:

elől Menekül valaki elől.

e-mail, e-mailen, e-mailezés Az *e-mail* szótő kötőjelet tartalmaz, a ragokat kötőjel nélkül kapcsoljuk.

e-mail cím, e-mail kapcsolat Külön.

ezenfelül, ezenkívül (és még, továbbá értelemben) Egy szó.

hajlékonylemez Egy szó.

internetelérés Csak hat szótag, ezért egyben van.

internet-hozzáférés Kötőjellel.

irt (jelen idejű ige) rövid *i*. **Vírusirtó**

jobb oldal és társai Lásd *bal oldal*.

jobboldalt Lásd *baloldalt*.

kiváló Rövid *i*.

kíván, kíváncsi Hosszú *í*.

kisbetű Ha azt akarod kifejezni, hogy abcde és nem ABCDE, akkor egy szó. Ha esetleg nagyítóval alig olvasható szövegre gondolsz, Mint Ez It (ami persze tartalmazhat kis- és nagybetűket is), akkor ez a szöveg **kis betűkkel** van írva.

kompatibilis, kompatibilitás Rövid *i*. (Régebben az előbbi hosszú *í*-vel volt, de most már nem.)

l. = lásd. Nem ~~le~~ és nem is ~~led~~. Ne használjuk, írjuk ki, hogy *lásd*.

licenc, licence, licencet, licenccel, licenccel Nem ~~licenz~~ és nem is ~~liszensz~~! (Az angol alak license, tehát például GPL = General Public License, ezt nem fordítjuk le magyarra.)

merevlemez Egy szó.

minél Egy *n*. Minél több, annál jobb.

mindig, mindaddig Rövid *i*.

muszaj Pontos *j*, de egyébként se használjuk ezt a szót írott nyelvben.

nagybetű Lásd *kisbetű*.

partíció Hosszú *í*. De:

particionál, particionálás Rövid *i*.

pl. = például. A végén van pont, hamarabb nincs. Nem ~~plé~~. Lehetőleg inkább írd ki, hogy *például*.

projekt *j* és *k* betűkkel.

protokoll *k*, majd két *l*.

robosztus Középen *u* betűvel.

s a többi Három szóban, nem egybe.

semmilyen Két *m*.

szimbolikus Rövid *o*.

szintaxis *x* betűvel.

típus Hosszú *í*.

ún. A végén van pont, de a közepén nincs. Hosszú *ú*.

utána Egy *n*.

utolsó, utoljára Rövid *o*.

video- (videokártya, videomód, videomagnó, videokamera, video-CD)
szóösszetételben, illetve jelzőként rövid *o*. Egyedül az önálló szóként, videomagnó értelemben elterjedt **videó** szó van hosszú *ó*-val.

vö. A végén van pont, de a közepén nincs.

4. fejezet

Tipográfia

A szövegek számítógépes leírása miatt feltétlenül tisztában kell lenni néhány olyan szabállyal is, amelyek korábban nem a fordító asztalára tartoztak. Nem minden környezetben van lehetőség a következő szabályok mindegyikének betartására, de a nyomtatásra készülő dokumentumoknál kötelező mindegyik.

4.1. Szóközök

- A vessző, a pont, a kérdőjel, a pontosvessző stb. előtt nincs szóköz, utánuk azonban van.
- A mondat végén ugyanakkora szóköz áll, mint bárhol máshol. (Ellentétben például az angolal, ahol másfélszeres vagy kétszeres szóköz áll a mondat végén.)
Szedés: Sima szöveg esetén egyszerűen mindenhova csak egy szóközt rakunk, akkor is, ha az angol szövegben a mondat végén két szóköz áll. \LaTeX esetén a fejlécben kiadunk egy `\frenchspacing` parancsot.

4.2. Idézőjel és aposztróf

- Az idézőjel alul kezdődik, 99-es kinézetű, fent zárjuk úgy szintén 99-essel. „Ej, mi a kő! tyúkanyó, ...”
Szedés: Latin-2 kódolású sima szöveg esetén mindkét karaktert a hagyományos idézőjel karakterrel (") közelítjük. Unicode szövegben a függelékben található kódokat használjuk. \LaTeX esetén a magyar Babel csomag betöltése után két visszafelé dőlő aposztróf karakterrel nyitjuk (``) és két szimpla aposztróffal csukjuk (') az idézőjelet. (A `t1enc` csomag használata esetén két vesszővel is nyitó idézőjelet kapunk.)
- Az aposztróf karaktert (') használjuk akkor, amikor valamit rövidítünk, ezért nem írjuk ki. Az aposztróf kunkorodása a 9-es számjegyhez hasonló. Mindig oda kerül, ahol leahagytunk valamit a rövidített alakban, tehát például kétbetűs évszám esetén a két számjegy elé. **'76-ban, add má' ide ...**

Szedés: Sima szövegben és \LaTeX -ben egyaránt a hagyományos aposztróf karakterrel (magyar billentyűzetkiosztás esetén Shift+1, angol kiosztás esetén az L-től kettővel jobbra).

- A visszafelé dőlő aposztróf karaktert (angol billentyűzeten az 1-estől balra, magyaron AltGr+7) nem használjuk.
- A magyar billentyűzetkiosztáson AltGr+9-cel előszedhető karaktert sehol nem használjuk.

4.3. Kötőjelek, gondolatjel

- Rövid, viszonylag tömzsi *kötőjelet* használunk ragok illesztéséhez, szóösszetételnél (ha szükség van rá). Elválasztáskor is ez jelenik meg. Sem a kötőjel előtt, sem a kötőjel után nincs szóköz. **Egy-egy, egy-két, Közép-Európa, aug. 20-án, 12%-kal, merevlemez-meghajtó ...**

Szedés: Sima szöveg és \LaTeX használatakor is egyszerűen a billentyűzeten lévő mínusz jelet használjuk.

- A kötőjelnél hosszabb és vékonyabb *nagykötőjelet* használjuk intervallumok leírására, vagy például ha tulajdonnevek kapcsolatáról van szó. A nagykötőjel előtt és után sincs szóköz. **Angol–magyar szótár, 1848–49-ben, Fő u. 5–7., 10–12 GB-ot ...**

Szedés: Latin-2 kódolású sima szövegben egy vagy két mínusz jellel (projektenként egységesen) közelítjük. Unicode szövegben a nagykötőjel kódját használjuk (lásd függelék). \LaTeX -ben két mínusz jelet írunk.

- A *gondolatjel* (amely egyébként külsőre azonos a nagykötőjellel) nagyjából megfelel az angol en dash (–) karakternek. A gondolatjel előtt és után van szóköz. **Új találmányát – természetesen – szabadalmaztatta.**

Szedés: mint a nagykötőjel esetén.

- A nagykötőjelnél és gondolatjelnél szélesebb em dash (—) karaktert az angol használja gondolatjel gyanánt. Magyar nyelvű dokumentumban használni tilos.

4.4. Számok

- A szám és az azt követő mértékegység közé szóközt (mégpedig – ahol van rá lehetőség – kötött szóközt) teszünk. **80 GB, 16 t, 600 Ft ...**

Szedés: \LaTeX -ben `\mbox{}`-ba ágyazás, például `\mbox{16 t}`, HTML-ben ` `;

- A négyjegyű számokat nem törjük meg. Az öt- és annál többjegyű számokat szóközzel (lehetőség szerint ismét kötött szóközzel) kell tagolni. **9600 b/s, 14 000 b/s**

- A tizedesjegyeket kezdetét vesszővel jelöljük, ilyenkor a vessző után nem áll szóköz. Ha törtszámokat sorolunk fel, az egyes számok elválasztására pontosvesszőt használunk. **3,14; 2,71; 0,618 ...**

4.5. Egyebek

- A magyar szövegben pontosan ugyanazoknak a szavaknak kell félkövér, illetve dőlt szedéssel lenniük, mint az angolban.
- A billentyűk nevét a magyar szövegben kiskapitálissal kell szedni, nem csupa nagybetűvel (akkor is, ha az angolban nem így szerepel).

5. fejezet

Nyelvhelyesség

5.1. Ami, amely

Mindenekelőtt néhány szörnyen gyakori pongyolaságra kell felhívni a figyelmet. Ezek között is az első az **ami** és az **amely** névmás hibás használata. Egy magára valamit is adó szövegben a kettőt szigorúan meg kell különböztetni, a következő – szinte mindig alkalmazható – alapszabály szerint:

Az amely a mellékmondat alanyára utal vissza, így konkrétan meghatározott dolgot kapcsol a főmondatához:

Kétszer kell megadni a jelszót, amellyel később azonosítani tudjuk magunkat.

Itt látható az a gomb, amely az ablak bezárására szolgál.

Az ami viszont közelebbről meg nem határozott, általában főnévvel meg nem nevezett dolgokat vezet be, vagy a teljes mellékmondatra (illetve annak állítmányára) utal vissza:

Kétszer kell megadni a jelszót, ami azt a célt szolgálja, hogy elkerüljük a félregépelésből adódó kellemetlenségeket.

Félkövérre változik minden, ami korábban normál betűtípusú volt.

A személyre vonatkozó *aki* névmás élettelen megfelelője tehát az *amely*, és nem az *ami*.

5.2. Főnévi igenevek

Másik hasonlóan általános lazaság a „csupasz” főnévi igenév.

Egy közgazdásznak nehéz lenne ezt megválaszolni.

Ebben a példában nem lehet tudni, hogy a választ a közgazdász adja, vagy ő kapja. Szerencsére a magyar főnévi igenév ragozható, és így elkerülhető a félreértés: **megválaszolnia / megválaszolnunk**.

A fenti példában a csupasz főnévi igenév értelmi zavart okoz, de a ragozott alak olyan esetekben is elegánsabb, amikor a hiánya sem vezet félreértéshez.

5.3. Mondatkezdés

Ahogy **éssel** nem kezdünk mondatot, ugyanúgy az **azonban, viszont, illetve** szavaknak sincs semmi keresnivalójuk mondat elején.

5.4. Rövidítések

Rövidítéseket, ha csak egy mód van rá, ne használjunk. Inkább írjuk ki a **például, illetve, lásd** szavakat, mintsem a rövidített **pl., ill., l.** alakjukat használjuk. Az **stb.** természetesen mehet, mert erre nincs más lehetőség (illetve elvileg ki lehet írni, hogy „s a többi” (három szó!), de ez nem olyan szerencsés). Az **ún., vö., ti.** rövidítések is nyugodtan használhatók.

5.5. Akar

Több helyen megy hosszú bekezdéseken keresztül, hogy „ha ezt akarjuk, csináljuk ezt. Ha azt akarjuk, csináljuk azt. Ha amazt akarjuk...”. Ez nagyon rosszul hangzik. Kéretik változatosan használni az **akar, szeretne, kíván**, néha esetleg **óhajt** vagy **szándékozik** szavakat, illetve egyéb megfogalmazásokat is (pl. **ha ez a célunk...**).

5.6. Igekötők

Tendencia, hogy egyre több helyen használunk fölösleges igekötőt. Ezekről le kell szokni.

leellenőriz → ellenőriz

feltelepít → telepít

felcsatol → csatol

megtapasztal → tapasztal

legenerál → generál, de még inkább előállít, elkészít stb.

beintegrál → integrál

kiexportál → exportál

elment → ment

5.7. Elvész

Ha tönkremegy a lemez, minden adatunk **elvész**. Nem helytelen az **elveszik** szó sem, de kevésbé szép, és bizonyos esetekben összetéveszthető az elvenni ige T/3 alakjával. Használjuk inkább az **elvész** alakot.

5.8. Műveltetés

Vannak számítástechnikában is elterjedt igék, melyeket úgy használunk, mintha mi végeznénk valamit, holott tulajdonképpen a számítógép végzi el ezeket. Például **megnyitunk, mentünk, másolunk, átnevezünk, törölünk** egy fájlt. Ezekben az esetekben teljesen fölösleges, sőt erőltetett és zavaró a műveltető alakkal hangsúlyozni, hogy mi csak megkérjük a gépet ennek elvégzésére. Kerüljük tehát az olyan kifejezéseket, mint mentetjük a fájlt. Írjuk egyszerűen azt, hogy **mentjük a fájlt**.

5.9. Optimális

Vannak jelzők, melyek jelentésük alapján már felsőfokban állnak, habár formailag ez nem látszik rajtuk. Ilyen például az **optimális**, amely azt jelenti, hogy valamilyen szempont(ok) vagy komplex szempontrendszer szerint a legjobb. Ezt a szót teljesen értelmetlen tovább fokozni, középfokú és felsőfokú alakja nem létezik. Ha valaki aki azt mondja, hogy ~~legoptimálisabb~~ (vagyis *leglegjobbabb*), az olyan, mint ha verseny *első helyezettje*, azaz *győztese* helyett azt mondaná valaki, hogy *legelsőbb* vagy *leggyőztesebb*.

5.10. Magyar nyelven

Nagyon gyakran találkozni a „magyar nyelven”, „angol nyelven” kifejezésekkel. Ezzel alapvetően semmi baj nincs, de amikor egymáshoz közel sok ilyen van, akkor már zavaró. Használjuk az egyszerűbb „magyarul”, „angolul” szavakat is a fentiek szinonimájaként, máris kevésbé lesz zavaró a szóismétlés, és kevésbé lesz fölöslegesen körülmenyes a megfogalmazás.

Szerencsésebb azt mondani, hogy egy program „magyarul” szól a felhasználóhoz, mint azt, hogy „magyar nyelven” szól hozzá.

5.11. Idegen szavak átírása

(Felmerült, hogy miután a szótárban szerepel a **kapucsínó** szó, mint helyes magyar alak, azután ennek a bekezdésnek semmi helye itt. De azért szerintem igenis van. . .)

Mindig újabb és újabb idegen szavak jelennek meg, melyeket fonetikusán megpróbál valaki átírni. Óvakodjunk ezektől. Ha csak lehet, írjuk az ~~miézs~~ meg ehhez hasonló

borzalmakat. Ezek a szavak még messze nem annyira részei nyelvünknek, hogy jogos legyen magyarul írni őket. Lehetőség szerint használjuk a magyar terminológiát (jelen konkrét példánál **képmás**), de ha nincs jó magyar szó, vagy az adott szövegkörnyezetben az angol terminológiát kell használni, akkor írjuk le az angolt változatlanul (például **image**). Megjegyzendő, hogy még a **bájt** alakot sem vette át a magyar helyesírás, a **byte** a helyes magyar írásmód a szótár szerint. Az **imidsz** láttán előre rettegek a **rútpácsszörd**, **bütölás**, **fróymbáfför**, **vizárd**, **profájt**, **pájp**, **fléjmelés**, **szájt**, **fúbár** meg ehhez hasonló torzszülemények megjelenésétől. Véleményem szerint a **domén** (vagy akkor már miért nem **domójn**?) is ebbe a kategóriába tartozik, maradjunk a **do-main** írásmódnál.

5.12. Az /etc és társai

Könyvtárak, fájlok neve előtt a névelőt úgy tegyük ki, hogy kiejtésben, illetve könyv olvasásakor szinte biztos, hogy az olvasó nem ejti ki képzeletben a „per” szócskát. Tehát:

- **az /etc/lilo.conf** (az etécé lilókonf)
- **az /mnt** (az ementé)
- **az /opt/gnome2/bin** (az opt gnómkettő bin)
- **az /sbin/ifconfig** (az esbin íefkonfig)

Függő kérdés, hogy a(z) /usr milyen névelőt kapjon. A Unix-guruk fele szerint régen itt volt a felhasználók home-ja, így a név a „user” szó rövid alakja, és ezáltal júzer-nek ejtendő, míg másik felük szerint ez egy betűszó, a Unix System Resources rövidítése, vagyis ú-es-er a kiejtés.

5.13. Ragozott fájlnevek

Ne ragozzuk a fájlok, könyvtárak nevét, mert ez egyrészt nagyon csúnyán néz ki, másrészt a kiejtéstől is függhet a rag. Tehát ne szerkesszük meg az **/etc/lilo.conf**-ot a **vi**-jal, hanem szerkesszük meg az **/etc/lilo.conf** **fájlt** a **vi szerkesztővel** (vagy programmal). A jelszóellenőrzés beállítása nem az **/etc/pam.d**-ben, hanem az **/etc/pam.d könyvtárban** található.

5.14. További gyakori hibák

A következőkben számos olyan konkrét fordulatot sorolunk fel, melyek igen gyakran fordulnak elő, és amelyek fordítása sokszor „hibás”. Az első mondat mutatja be a hibát, a második mondat a javasolt megoldás. Utána elmagyarázzuk, hogy az első mondat miért hibás.

Itt látható a hálózati nyomtatók listája.

Itt láthatóak a hálózati **nyomtatók**.

A *lista* a legtöbb hasonló helyzetben felesleges: magától értetődik, hogy nem maguk a nyomtatók jelennek meg.

Segítségével szöveget lehet másolni a dokumentumok között.

Segítségével szöveget lehet másolni az **egyik dokumentumból a másikba**.

Ez az angol szerkezet tükörfordítása.

Kattintsunk az OK gombra a párbeszédpanel használata közben.

Kattintsunk az OK gombra, **amikor** ez a párbeszédpanel látható a képernyőn.

Szintén tükörfordítás.

A megnyitáshoz kattintsunk erre:

A megnyitáshoz kattintsunk **ide**:

Megállapodás szerint az első alakot nem használjuk.

Helyet biztosít arra, hogy beírjuk a nevet.

Ide lehet beírni a nevet.

Szintén tükörfordítás.

A fájl az előző héten lett létrehozva.

A fájlt az előző héten **hozták létre**. – VAGY – A fájl az előző héten **jött létre**.

Szenvedő szerkezetet lehetőleg ne használjunk – helyette gyakran használható személytelen fordulat. Ha mégis valami hasonlóra kényszerülünk, a **van** ige szerencsésebb a *lett*-nél: **meg van határozva**.

Válasszuk az X menü Y menüparancsát. – VAGY – Adjuk ki az X menüből az Y parancsot.

Kattintsunk az X **menü** Y parancsára. – VAGY – Válasszuk az X **menü Y parancsát**.

Megállapodás szerint ezeket az alakokat nem használjuk.

Írjuk be a fájlok neveit.

Írjuk be a fájlok **nevét**.

Vegyük a következő példát: „az ablakok sarka”. Ez jelentheti (1) sok ablak egy közös sarkát, de (2) több ablak egy-egy sarkát is. Az első értelmet az angol egyes számmal fejezi ki („windows’ corner”), a másodikat többes számmal („windows’ corners”). A fordítási hiba abból adódik, hogy ez utóbbi kifejezés magyarul „az ablakok sarkai”-t is jelentheti (jelenthetné, hiszen minden ablaknak valóban több sarka van). Csak a szöveggörnyezet dönti el, hogy a „windows’ corners” az ablakok több vagy egy-egy sarkát jelenti.

Ha meg szeretnénk tekinteni a csoportokat, akkor kattintsunk az OK gombra.

Ha meg szeretnénk tekinteni a csoportokat, kattintsunk az OK gombra.

Feltételes mondatoknál, hacsak nem zavarja az értelmet, az „akkor”, „úgy” kötőszó nyugodtan elhagyható.

Ellenőrizzük, hogy a mező látszik-e.

Ügyeljünk arra, hogy a mező feltétlenül látszék. – VAGY – A mezőnek (feltétlenül) látszania kell.

Tükörfordítás.

Jegyezzük meg, hogy az ablakot be kell zárni, mielőtt kilépnénk a programból.

(Ügyeljünk arra, hogy) a programból való kilépés előtt az ablakot be kell zárni.

A „Note that” kifejezés hibás értelmezése, magyarban akár el is hagyható.

A soros portok, ha léteznek...

Az **esetleges** soros portok...

Nem túl magyaros.

Az(oka)t a nyelv(eke)t sorolja fel, amely(ek)...

Azokat a nyelveket sorolja fel, amelyek...

Felesleges a sok zárójel: a többes szám ugyanúgy jelenthet egyetlen nyelvet is.

Ha meg szeretnénk akadályozni valamely fiók használatát, akkor tiltsuk le azt.

Ha meg szeretnénk akadályozni valamely fiók használatát, akkor **tiltsuk le**.

A magyar tárgyas ragozás feleslegessé teszi a tárgyra való visszautalást.

A sebesség mérésére szolgál, amellyel a hálózat a fájlt továbbítja.

Annak a sebességnek a mérésére szolgál, amellyel a hálózat a fájlt továbbítja.

Nem túl magyaros.

A fájl nevét írja ki a mérete helyett.

A fájl nevét írja ki, **és nem** a méretét.

Az angol „instead of” és „rather than” kifejezés tükörfordítása.

distributed component object model (DCOM)

DCOM (distributed component object model)

Megállapodás szerint mindig magát a rövidítést, betűszót írjuk előre, és utána tesszük ki zárójelbe a kifejtését.

A rendőr intett az autónak, amely fékezett.

A rendőr intett az autónak, **mire az** fékezett.

Ha már úgylis fékezett, minek intett neki? Az „amely” ugyanis pont az ellenkező időrendet sejteti, mint amit a mondat ki akar fejezni.

6. fejezet

Stílus

Az általában használandó stílust nehéz pontosan meghatározni. A cél mindenesetre az, hogy a szöveg hétköznapi, közérthető nyelvezetet használjon pontos és gördülékeny fogalmazásban.

6.1. Idegen vagy idegen eredetű szavak

A jó stílushoz hozzátartozik, hogy lehetőleg ne vegyünk át és ne is építsünk be idegen szavakat, tehát a magyarban eddig még nem létező fogalmakat próbáljuk meg létrehozni (ez persze általában nem a fordító feladata), és ne terheljük meg a fordítást felesleges idegen kifejezésekkel sem.

Példák:

adminisztrál → felügyel
applikáció → alkalmazás
dekódolás → visszafejtés
font → betűkészlet, betű
generál → előállít
implementáció → megvalósítás
komponens → összetevő, elem
link → hivatkozás
metódus → eljárás, módszer
opcionális → választható
permanens → állandó
script → parancsfájl

Ne essünk át azonban a ló túlsó oldalára, a magyarítás soha ne menjen az érthetőség rovására.

6.2. Az olvasó megszólítása

Igen sok módja van annak, hogy az olvasóhoz szóljunk, bizonyos lépések elvégzésére kérjük, vagy elvégezzük vele együtt. Némelyiket elég könnyű, némelyiket viszont körülményes, erőltetett több száz oldalon keresztül vinni.

- kattints ide (tegeződő)
- kattintson ide (magázódó)
- tessék ide kattintani :-)
- ha ide kattint (személytelen)
- ide kattintva (személytelen)
- most ide kattintok (figyelj, én vagyok a nagy bűvész)
- kattintsunk ide (T/1 felszólító)
- ide kattintunk (T/1 kijelentő, ez is kicsit bűvész-hangulatú)
- ...

Megbeszéltük, és abban maradtunk, hogy a sűgók és dokumentációk fordításánál az újságírásban is bevett többes szám első személyű, lehetőség szerint felszólító módú alakot részesítjük előnyben. Tehát se nem tegezzük, se nem magázzuk az olvasót, hanem kezét fogva végigvezetjük a lépéseken, közben persze sugallva, hogy neki kell ténylegesen végrehajtania a műveleteket. (Természetesen ezen felszólító mondatok végére pontot teszünk, véletlenül sem felkiáltójelet.)

Kattintsunk ide. Ekkor megjelenik egy ablak, mely közli velünk, hogy... Ha ezt meg ezt szeretnénk, kattintsunk ide. Ha ki akarunk lépni, nyomjuk le az Escape billentyűt...

Az előzővel szorosan összefügg az a szabály, hogy minden esetben a lehető legszemélytelenebb alakot kell választani. Ez nem csak az angolban igen gyakori birtokos szerkezetekre vonatkozik (pl.: *your computer* = a számítógép), hanem lehetőség szerint az igei szerkezetekben is a teljesen személytelen alakot kell választani (pl.: „Then *you can set* new options.” = „Ekkor új beállításokat is **meg lehet adni**.”). Ha ilyen típusú szerkezet nem használható, akkor lép életbe a többes szám első személy törvénye (pl.: „Kattintsunk az OK gombra.”).

A programok üzeneteinek fordításánál tegezzük vagy magázzuk a felhasználót. A linuxos programok általában tegeződnek. A KDE, a Mozilla és az OpenOffice.org magáz. Fordítás előtt érdeklődjünk az adott környezetben használandó konvencióról.

6.3. -ás, -és

A stílus körébe tartozik az az általános szabály is, mely szerint a nem teljes mondat értékű igei szerkezetek főnevesítve fordítandók. Ezt a szabályt követjük magának a

programnak a fordításakor is (például *Open* = **Megnyitás**, *Save* = **Mentés**, *Exit* = **Kilépés**). A sűgóban ez elsősorban a témakörök címénél fontos, hiszen az eredeti szöveg itt sokszor használ ígét, igenevet, esetleg kérdő formát. Magyarul mindezen esetekben főnévi szerkezetet használunk. Néhány példa:

Opening/To Open a Document = **Dokumentum megnyitása** How to
Close a Document? = **Dokumentum bezárása**

Hagyomány szerint az „*Overview of closing a file*” típusú címeket a következő formában fordítjuk: „**Fájl bezárása – áttekintés**”.

Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a *műveletek lépéseinél* magyarul is *teljes mondatokat* írunk, bármilyen rövidnek legyenek is az utasítások:

1. Jelöljük ki a fájlt.
2. Kattintsunk az OK gombra.

6.4. Pongyola stílus

Kerüljük a pongyola, túlzottan laza stílust. Az írott nyelv szókincsét használjuk, az olyan szavak, mint *muszáj*, *persze*, *kéne* stb. nem állják meg a helyüket. A példa fájlokat ne *tesztecskémteodrága* névre kereszteljük el, hanem mondjuk **példafájl** névre. Ne próbáljunk meg poénkodni, vagy túlzottan egyéni stílust, túlzottan szubjektív véleményt belevinni a fordításba.

7. fejezet

Szavak és kifejezések

7.1. Programelemek

Mivel az útmutató egyik legfőbb célja, hogy a készülő fordítások a lehető legegységesebbek legyenek, ezért röviden összefoglaljuk a programok elemeivel kapcsolatos alapvető szerkezeteket.

7.1.1. Menük

A szinte minden programban meglévő menük: File = **Fájl**, Edit = **Szerkesztés**, View = **Nézet**, Insert = **Beszúrás**, Window = **Ablak**, Help = **Súgó**. Az egyes menükben **parancsok** vannak (nem **utasítások**), amelyeket **választhatunk**, illetve amelyekre **kattinthatunk** (click, choose). (A „**válasszunk egy parancsot**” szerencsésebb, mint a „**válasszunk ki egy parancsot**”). Példa: **Kattintsunk a Fájl menü Megnyitás parancsára**. Egy **menü** valamely **eleméhez** tartozhat **almenü** is, ahol további **parancsok** állhatnak. Bizonyos **menüparancsok** mellett a kattintáskor egy **pipa** jelenik meg. Ezt a műveletet **kijelölésnek**, esetleg **megjelölésnek** nevezzük. A menüben lévő parancsok általában feketék, de elképzelhető, hogy egy parancs éppen **nem áll rendelkezésre** (**nem érhető el**) – ilyenkor halványan jelenik meg.

7.1.2. Párbeszédpanelek (vagy párbeszédablakok)

Egy **párbeszédpanel** (vagy **párbeszédablak**) (dialog, dialog box) állhat több **lapból** (tab) is. Ilyenkor az egyes **fülek**re (angolul ez is tab) kattintva léphetünk át másik lapra (tab). Magán az ablakon számos **objektum** lehet, és az ezekkel kapcsolatos igék is kavardást okozhatnak. **Kattintani** mindenre lehet. Ezen kívül a **jelölőnégyzetet** (check box) **kijelölhetjük**, **bejelölhetjük**, **beikszelhetjük** vagy **kipipálhatjuk**, a **választógombot** (radio button) **választhatjuk**, **kiválaszthatjuk**. A **listában** (list box) különböző **elemek** vannak (nem **tételek**). A listát **lapozhatjuk**, **görgethetjük**, a listából **kiválaszthatunk** egy elemet, a **kombinált listát** (combo box) **kinyithatjuk**, a **gombokat** (button) **választhatjuk**, **megnyomhatjuk**.

A programelemek ragozásánál – megállapodás szerint – a következő alakokat használjuk:

- **listából** (választunk egy elemet), tehát nem listáról
- **(párbeszéd)panelen**, tehát nem panelben
- **jelentésben**, tehát nem jelentésen
- **úrlapon**, tehát nem úrlapban
- **lekérdezésben**, tehát nem lekérdezésen

7.2. Fontosabb szakkifejezések

Képernyő és monitor

Monitornak, és nem képernyőnek hívjuk azt a nagy dobozt, ami kézbevehető (jó nehéz), bele lehet rúgni, szét lehet verni kalapáccsal. A monitorban van egy képcső, sok elektronika, gombok, LED-ek stb.

A **képernyő** a monitor megfelelő részén világítva megjelenő kétdimenziós ábra.

Mágneslemez

Ne!!! Valaki szereti ezt a szót használni a hajlékonylemez (floppy) szinonimájaként, csak épp azt felejtí el, hogy a több száz megás merevlemezek is mágneses elven működnek, így azok is mágneslemezek. Ezt a szót tehát ne használjuk, mert inkább csak félreértést okozhat.

Winchester

Ne!!! Ez egy magyarban elterjedt szörnyű szó, amit az angolok sem értenek (ők „hard disk”-et mondanak). Ha bemész egy angol boltba, hogy kérsz egy winchestert, nem fogják érteni (már feltéve, hogy számítékholtba mentél be :-). Úgyhogy kéretik a **merevlemez** vagy (ha a szövegkörnyezetből egyértelmű) a **lemez** szót használni.

Formázás

A hajlékonylemezt **formázni** lehet. Nem ~~formatálni~~ vagy ~~formattálni~~.

Kimenet – kimenetel

Kimenetele eseménynek lehet, sikeres vagy sikertelen. Amit a program a képernyőre kiír, az kimenet (nem kimenetel, és pláne nem kiadás).

Parancs kiadása

Parancsot **kiadunk** a gépnek, nem beadunk vagy ilyesmi. Esetleg begépelünk, bevisszünk, de ezek nem a lényegre utalnak, nem a parancs kiadásának tényére koncentrálnak, hanem a billentyűk ütögetésére, ami csak egy eszköz a cél elérése érdekében. Tehát adjuk ki a top parancsot.

7.3. Szószedetek, szótárak

- Microsoft glossary <ftp://ftp.microsoft.com/developr/msdn/newup/glossary/Hungarian.zip>
- GNOME terminológia adatbázis <http://www.gnome.hu/ford/term/>
- OpenOffice.org szoftver <https://office.fsf.hu/trans/>
- Kiskapu-szótár <http://szotar.kiskapu.hu/>
- Angol–magyar szótár <http://dict.sztaki.hu/english-hungarian>

8. fejezet

Karakterkészletek

8.1. Latin-2, UTF-8

A számítástechnika őskorában megszületett a 7 bites ASCII karakterkészlet. Ez semmilyen ékezetes betűt nem tartalmazott.

Később elkészítettek több 8 bites karakterkészletet is, melyek közül az egyikbe belekerült a magyar ábécé összes betűje. Ez az iso-8859-2, másnéven Latin-2 karakterkészlet. Sajnos egyes írásjelek, például az alul kezdődő idézőjel vagy a gondolatjel, hiányoznak ebből a karakterkészletből.

Létezik egy Windows-1250 nevű készlet is. Ez a magyar ékezetes betűk terén teljesen megegyezik a Latin-2-vel, így ebben készült dokumentum olvasása nem okozhat gondot. Természetesen szabad szoftver fordításait készítjük el, így ha bárhol meg kell neveznünk a használt karakterkészletet, a „Windows-1250” megnevezés használata nem elfogadható.

Az iso-8859-1 (Latin-1) karakterkészlet a legtöbb helyen megegyezik a Latin-2-vel, viszont hosszú *ő* és *ű* helyett hullámvonalas *õ* és kalapos *ű* található benne. Így ha a képernyőn hullámos *õ* és kalapos *ű* betűket látsz, akkor könnyen lehet, hogy csak a használt alkalmazásod van hibás karakterkészlet használatára beállítva, de valójában Latin-2 értelmezés szerint helyes betűket helyez el a szövegben. Ha valahol kalapos *ô* betűvel találkozol, az semmiképpen sem jó, mivel a Latin-1 és a Latin-2 azonos pozíción mindketten kalapos *ö* betűt tartalmaznak, így az semmilyen szabvány szerint nem fog magyar *ő* betűként megjelenni.

A többnyelvűség iránti egyre nagyobb igénynek köszönhetően tarthatatlannak tűnt a több különféle kódtábla párhuzamos kódolása. Ennek eredménye lett a Unicode karakterkészlet, és annak UTF-8 ábrázolása. UTF-8-ban minden ékezetes magyar betű 2 byte-ot foglal el, míg egyéb speciális karakterek akár ennél hosszabbak is lehetnek.

A kódolások közötti átalakításra két program is használható. Az egyik a glibc részét képező *iconv*, a másik pedig az önálló *recode* program. Példa a használatukra, Latin-2-ről UTF-8-ra alakításhoz:

- iconv -f latin2 -t utf8
- recode latin2..utf8

8.2. Ékezetek nélkül?

Sajnálattal tapasztaltuk, hogy nagyon sokan a gépelés során nem tesznek különbséget a rövid és hosszú magánhangzók között. Sokan vannak, akik kézzel írva pontosan tudják, hogy egy adott szót rövid vagy hosszú *i*-vel, *ö*-vel stb. kell-e írni, de gépelés során tökéletesen megelégednek azzal, ha a másik billentyűt találják meg a billentyűzeten, és lenyomják azt. Természetesen fordítás készítése során ez a hozzáállás nem engedhető meg, tökéletesen meg kell különböztetnünk az *i* betűt az *í* betűtől, az *ö*-t az *ő*-től stb.

Nem engedhető meg az sem, hogy ékezetek használata nélkül gépeljen bárki is. Ha esetleg bárhol olyan alkalmazással találkozna valaki, amely nem képes megjeleníteni az ékezetes betűket, és emiatt ékezet nélkül kellene a szöveget írnia, akkor is mindenképpen ékezhelyesen kell elkészíteni a magyar fordítást. Ez az ékezhelyes fordítás utána egyetlen *tr* paranccsal átalakítható ékezet nélkülivé, ha erre lenne szükség, de mindenképpen tartsuk meg az ékezetes szöveget is, mert a visszaalakítás már nem ilyen egyszerű. Az ékezet nélküli szövegen képtelenség helyesírás-ellenőrzést végezni. És egyébként is, ki tudja, lehet hogy holnap már fejlettebb lesz a program és meg tudja jeleníteni jól az ékezeteket.

Ékezet nélkül írni még ideiglenes jelleggel sem szabad, mert ékezet nélküli szövegre utólag kirakni az ékezeteket mindenki csak lényegesen rosszabb minőségben képes, mint rögtön ékezetekkel írni. Ha éppen valami miatt nem tudsz ékezeteket írni, tedd félre későbbre a munkát, semmiképpen ne kezd el ékezetek nélkül írni, mert az meg fog látszódni a végeredményen. Ha „csak” a hosszú *í* hiányzik a billentyűzetedről (102 gombos kiosztás 101 gombos fizikai billentyűzeten), akkor is pontosan ugyanez áll: ne kezdj el dolgozni addig, amíg nem tudsz hosszú *í* betűket írni.

A. Függelék

Karakterkódok

	Latin-2	Unicode	UTF-8	CP852
á	225 (0xE1)	0 225 (0x00E1)	195 161 (0xC3A1)	160 (0xA0)
é	233 (0xE9)	0 233 (0x00E9)	195 169 (0xC3A9)	130 (0x82)
í	237 (0xED)	0 237 (0x00ED)	195 173 (0xC3AD)	161 (0xA1)
ó	243 (0xF3)	0 243 (0x00F3)	195 179 (0xC3B3)	162 (0xA2)
ö	246 (0xF6)	0 246 (0x00F6)	195 182 (0xC3B6)	148 (0x94)
ő	245 (0xF5)	1 81 (0x0151)	197 145 (0xC591)	139 (0x8B)
ú	250 (0xFA)	0 250 (0x00FA)	195 186 (0xC3BA)	163 (0xA3)
ü	252 (0xFC)	0 252 (0x00FC)	195 188 (0xC3BC)	129 (0x81)
ű	251 (0xFB)	1 113 (0x0171)	197 177 (0xC5B1)	251 (0xFB)
Á	193 (0xC1)	0 193 (0x00C1)	195 129 (0xC381)	181 (0xB5)
É	201 (0xC9)	0 201 (0x00C9)	195 137 (0xC389)	144 (0x90)
Í	205 (0xCD)	0 205 (0x00CD)	195 141 (0xC38D)	214 (0xD6)
Ó	211 (0xD3)	0 211 (0x00D3)	195 147 (0xC393)	224 (0xE0)
Ö	214 (0xD6)	0 214 (0x00D6)	195 150 (0xC396)	153 (0x99)
Ő	213 (0xD5)	1 80 (0x0150)	197 144 (0xC590)	138 (0x8A)
Ú	218 (0xDA)	0 218 (0x00DA)	195 154 (0xC39A)	233 (0xE9)
Ü	220 (0xDC)	0 220 (0x00DC)	195 156 (0xC39C)	154 (0x9A)
Ű	219 (0xDB)	1 112 (0x0170)	197 176 (0xC5B0)	235 (0xEB)

	Unicode	UTF-8	HTML
„ (nyitó idézőjel)	32 30 (0x201E)	226 128 158 (0xE2809E)	„
” (záró idézőjel)	32 29 (0x201D)	226 128 157 (0xE2809D)	’
– (nagykötőjel, gondolatjel)	32 19 (0x2013)	226 128 147 (0xE28093)	–